

**IQTISODIYOT SOHASIDA MA'MURIY QONUNCHILIK VA HUQUQNI QO'LLASH
AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI****ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ АДМИНИСТРАТИВНОГО
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА И ПРАВООХРАНИТЕЛЬНОЙ ПРАКТИКИ В СФЕРЕ
ЭКОНОМИКИ.****PRIORITY DIRECTIONS OF IMPROVING THE PRACTICE OF ADMINISTRATIVE
LEGISLATION AND LAW ENFORCEMENT IN THE FIELD OF ECONOMY****JUMABAYEVA MAFTUNA QUDRAT QIZI**

Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti
Yuridika fakulteti "Davlat boshqaruvi huquqi" mutaxassisligi
2-kurs magistranti
maftunajumabayeva1904@gmail.com
<https://doi.org/10.5281/zenodo.20375019>

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqtisodiyot sohasida ma'muriy qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirishning ustuvor yo'nalishlari chuqur ilmiy tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida iqtisodiy boshqaruv tizimida ma'muriy-huquqiy mexanizmlarning o'rni, davlat boshqaruvi organlari faoliyatining samaradorligi, tadbirkorlik subyektlari huquqlarini himoya qilish masalalari hamda zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etishning ahamiyati o'rganilgan. Shuningdek, xorijiy davlatlar tajribasi asosida iqtisodiyot sohasidagi ma'muriy qonunchilikni modernizatsiya qilish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: iqtisodiyot, ma'muriy qonunchilik, davlat boshqaruvi, huquqni qo'llash amaliyoti, iqtisodiy islohotlar, raqamlashtirish, tadbirkorlik, nazorat tizimi.

Аннотация. В данной статье исследуются приоритетные направления совершенствования административного законодательства и практики правоприменения в сфере экономики. Особое внимание уделено вопросам цифровизации государственного управления, повышения эффективности административных процедур, защиты прав субъектов предпринимательства и модернизации контрольных механизмов. На основе зарубежного опыта разработаны научно-практические предложения по совершенствованию административно-правового регулирования экономики.

Ключевые слова: экономика, административное законодательство, государственное управление, правоприменительная практика, экономические реформы, цифровизация, предпринимательство.

Abstract. This article analyzes the priority directions for improving administrative legislation and law enforcement practice in the field of economics. Special attention is paid to the digitalization of public administration, enhancement of administrative procedures, protection of business entities' rights, and modernization of control mechanisms. Based on international experience, scientific and practical

recommendations are proposed for improving administrative and legal regulation in the economic sphere.

Keywords: economy, administrative legislation, public administration, law enforcement practice, economic reforms, digitalization, entrepreneurship.

Kirish. Bugungi kunda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va davlat boshqaruvi tizimini isloh etish masalalari dunyo miqyosida dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Globallashuv jarayonlari, xalqaro iqtisodiy integratsiya va bozor munosabatlarining chuqurlashuvi davlatdan iqtisodiyot sohasini samarali boshqarishni talab qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, ma'muriy qonunchilikni takomillashtirish va huquqni qo'llash amaliyotini modernizatsiya qilish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda iqtisodiyot sohasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash, investitsion muhitni yaxshilash, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va davlat xizmatlarini raqamlashtirish bo'yicha qator normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilindi. Mazkur islohotlar iqtisodiyotning ochiqligi va raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Biroq iqtisodiyot sohasidagi ma'muriy qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyotida ayrim tizimli muammolar saqlanib qolmoqda.

Jumladan, ayrim ma'muriy tartib-taomillarning murakkabligi, nazorat organlari vakolatlarining takrorlanishi, huquqni qo'llash amaliyotidagi tafovutlar va raqamlashtirish jarayonining yetarli darajada rivojlanmaganligi iqtisodiy faoliyat samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.¹

Adabiyotlar tahlili. Iqtisodiyot va davlat boshqaruvi sohasidagi ilmiy tadqiqotlarda ma'muriy qonunchilikning iqtisodiy rivojlanishga ta'siri alohida o'rganilgan. Xususan, D. North davlat institutlari iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri ekanligini ta'kidlaydi.

M. Weber davlat boshqaruvi tizimidagi byurokratik mexanizmlarning ahamiyatini yoritib, qonun ustuvorligi va professional boshqaruv iqtisodiy taraqqiyot uchun zarur ekanligini qayd etgan. J. Stiglitz esa davlatning iqtisodiyotdagi tartibga soluvchi rolini asoslab, iqtisodiy jarayonlarda davlat aralashuvining muhim jihatlari ko'rsatib bergan.

Milliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda O'zbekistonda iqtisodiy islohotlarning huquqiy asoslari, davlat boshqaruvi tizimining transformatsiyasi va ma'muriy qonunchilikni takomillashtirish masalalari keng tahlil qilingan. Ayniqsa, iqtisodiyot sohasida davlat xizmatlarini raqamlashtirish va elektron hukumat tizimini joriy etish bo'yicha olib borilgan ilmiy ishlar zamonaviy boshqaruv tizimini shakllantirishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy-huquqiy tahlil, statistik kuzatuv, ilmiy umumlashtirish va normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot davomida iqtisodiyot sohasidagi ma'muriy qonunchilikning amaliyotdagi

holati o'rganildi hamda xorijiy davlatlar tajribasi bilan qiyosiy tahlil amalga oshirildi.²

¹ 1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. – Toshkent, 2022.

² . O'ljayev A. Davlat boshqaruvi va iqtisodiy islohotlar. – Toshkent, 2023.

Shuningdek, iqtisodiyot sohasida huquqni qo'llash amaliyotidagi mavjud muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi. Statistik ma'lumotlar asosida davlat boshqaruvi organlari faoliyatining samaradorligi va ma'muriy tartib-taomillarning iqtisodiy jarayonlarga ta'siri baholandi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyot sohasida ma'muriy qonunchilikning samaradorligi ko'p jihatdan davlat boshqaruvi tizimining ochiqligi va shaffofligiga bog'liq. Ma'muriy tartib-taomillarning soddalashtirilishi va davlat xizmatlarining elektron shaklga o'tkazilishi tadbirkorlik subyektlari faoliyatini sezilarli darajada yengillashtiradi.

Hozirgi davrda iqtisodiyot sohasida huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlaridan biri raqamli texnologiyalarni keng joriy etish hisoblanadi. Elektron litsenziyalash, elektron soliq tizimi, onlayn davlat xizmatlari va "yagona darcha" tamoyili asosida ishlovchi platformalar iqtisodiy faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Bundan tashqari, nazorat organlari faoliyatini optimallashtirish va ularning vakolatlarini aniq chegaralash zarur. Nazorat tadbirlarini risk tahlili asosida tashkil etish korrupsiyaviy omillarni kamaytirishga va biznes muhitini yaxshilashga yordam beradi.

Xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, rivojlangan iqtisodiyotlarda ma'muriy qonunchilik iqtisodiy erkinlik tamoyillari bilan uyg'unlashtirilgan. Masalan, Singapur va Janubiy Koreyada davlat boshqaruvi tizimi yuqori darajada raqamlashtirilgan bo'lib, bu iqtisodiy samaradorlikning oshishiga olib kelgan.³

O'zbekistonda ham davlat boshqaruvi tizimini modernizatsiya qilish va iqtisodiyotni liberallashtirish jarayonida ma'muriy qonunchilikni takomillashtirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilanmoqda. Bu esa investitsion jozibadorlikni oshirish, yangi ish o'rinlarini yaratish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, iqtisodiyot sohasida huquqni qo'llash amaliyotida yagona standart va metodikalarni ishlab chiqish dolzarb masala hisoblanadi. Huquqni qo'llashdagi tafovutlarni kamaytirish maqsadida davlat organlari faoliyatida yagona elektron ma'lumotlar bazasi va monitoring tizimlarini joriy etish zarur.⁴

Tadbirkorlik subyektlari huquqlarini himoya qilish ham iqtisodiy islohotlarning muhim yo'nalishlaridan biridir. Shu maqsadda ma'muriy sudlar faoliyatini takomillashtirish, nizolarni sudgacha hal qilish mexanizmlarini rivojlantirish va ombudsman institutining vakolatlarini kengaytirish muhim ahamiyatga ega.⁵

³ Xodiyev B. O'zbekiston iqtisodiy siyosati va davlat boshqaruvi. – Toshkent, 2024.

⁴ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. –Toshkent, 2022.

⁵Shadmanov E.Sh., Abulqosimov H.P., Anarkulov A.D., Abulqosimov M.X. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish. Darslik. -T.: O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti. -2025.- 479 b.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, iqtisodiyot sohasida ma'muriy qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Raqamlashtirish, shaffoflik va huquqiy aniqlikni ta'minlash iqtisodiy islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishiga xizmat qiladi.

Tadqiqot asosida quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

1. Iqtisodiyot sohasidagi ma'muriy tartib-taomillarni soddalashtirish;
2. Davlat xizmatlarini to'liq elektron shaklga o'tkazish;
3. Nazorat organlari faoliyatini optimallashtirish va risk tahliliga asoslangan nazorat tizimi.
4. Tadbirkorlik subyektlari huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish;
5. Huquqni qo'llash amaliyotida yagona standartlarni ishlab chiqish;
6. Davlat boshqaruvida sun'iy intellekt va raqamli texnologiyalardan foydalanishni kengaytirish.

Xulosa qilib aytganda, iqtisodiyot sohasida ma'muriy qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi, investitsion muhitning yaxshilanishi hamda aholining farovonligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. – Toshkent, 2022.
2. O'ljayev A. Davlat boshqaruvi va iqtisodiy islohotlar. – Toshkent, 2023.
3. Xodiyev B. O'zbekiston iqtisodiy siyosati va davlat boshqaruvi. – Toshkent, 2024.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son Farmoni. – Toshkent, 2022.
5. Shadmanov E.Sh., Abulqosimov H.P., Anarkulov A.D., Abulqosimov M.X. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish. Darslik. -T.: O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti. - 2025.-479 b.
6. Xodiyev B. O'zbekiston iqtisodiy siyosati va davlat boshqaruvi. – Toshkent, 2024.